

مرکز مجاز امام صادق علیه السلام

اعتبار سنجی احادیث شیعه

حاکمیت سماع، قرائت و کتاب
محوری بر احادیث شیعه

جلسه ۶

استاد حسینی شیرازی

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv حاکمیت سماع و قرائت و کتاب محوری .tv

طبقه اول اصحاب اجماع

۱. محمد بن مسلم ثقفی

۲. زراره بن اعین شیبانی

۳. ابو بصیر

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv گزارش رجال کشی عبدالله بن ابی یعفر .tv

حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ قُؤْلُوبِيهِ، قَالَ: حَدَّثَنِي سَعْدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي حَلْفِ الثَّمِيّ، قَالَ حَدَّثَنَا: أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَيْسَى، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ الْحَجَّالِ، عَنِ الْأَعْلَاءِ بْنِ رَزِينِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي يَعْفُورٍ، قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ إِنَّهُ لَيْسَ كُلُّ سَاعَةِ الْفَاكِ وَ لَا يُمَكِّنُ الْقُدُومَ، وَ يَجِيءُ الرَّجُلُ مِنْ أَصْحَابِنَا فَيَسْأَلُنِي وَ لَيْسَ عِنْدِي كُلَّمَا يَسْأَلُنِي عَنْهُ، قَالَ: فَمَا يَمْنَعُكَ مِنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمِ التَّقْفِيِّ، فَإِنَّهُ قَدْ سَمِعَ مِنْ أَبِي وَ كَانَ عِنْدَهُ وَجِبْهًا.
(رجال کشی، ص ۱۶۱/۲۷۳)

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

گزارش رجال نجاشی از عبد الله بن ابی یعفر

یکنی ابا محمد، ثقة ثقة، جلیل فی اصحابنا، کریم علی ابی عبد الله علیه السلام، و مات فی ایامه، و کان قارئاً یقرئ فی مسجد الکوفة. (مدخل ۵۵۶)

شخصیت فیض بن مختار جعفی

ایشان در قبیله خود صاحب نفوذ بود و یکی از کسانی بود که امام صادق علیه السلام برای جلوگیری از تأسیس فرقه واقفیه، بدن فرزندشان اسماعیل را به او نشان دادند، تا شهادت دهد که اسماعیل از دنیا رفته است.

گزارش رجال کشی از فیض بن مختار جعفی

... فَإِذَا أَرَدْتَ بِحَدِيثِنَا فَعَلَيْكَ بِهَذَا الْجَالِسِ وَ أُمِّي بِيَدِهِ إِلَى رَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِهِ، فَسَأَلْتُ أَصْحَابَنَا عَنْهُ فَقَالُوا: زُرَّارَةُ بْنُ أَعْيَنَ.

گزارش رجال کشی از شعيب عقرقوفی

ایشان خواهرزاده زراره و توثیق شده است.

حَمْدَوِيهِ، قَالَ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ يَزِيدَ، عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ، عَنِ شُعَيْبِ الْعَقْرُقُوفِيِّ، قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: رَبُّمَا إِحْتَجْنَا أَنْ نَسْأَلَ عَنِ الشَّيْءِ فَمَنْ نَسْأَلُ؟ قَالَ عَلَيْنِكَ بِالْأَسَدِيِّ، يَعْنِي أَبَا بَصِيرٍ.

گزارش رجال کشی از حارث بن مغیره

از اصحاب امام باقر و امام صادق علیهما السلام بوده و جزو راویان پرکار بشمار می آید.

مرکز مجاز امام صادق علیه السلام

حدثني محمد بن قولويه قال حدثنا سعد بن عبدالله عن احمد بن محمد بن عيسى عن عبدالله محمد بن الحجال عن يونس بن يعقوب قال كنا عند ابي عبدالله عليه السلام، فقال: أما لكم من مفرع، أما لكم من مستراح تستريحون اليه، ما يمنعكم عن الحارث بن مغيرة المصري. (ابن قولويه؛ مدخل ٦٢٠)

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

تدبير ائمه عليهم السلام در بقای مجموعه اصحاب

گام دومی که پس از ایجاد انگیزه برای روی آوردن به آموزه‌های دینی از جانب امام علیه السلام برداشته شد، امر به نگارش بوده است.

اهداف امر به نگارش:

۱. تألیفات؛ آیندگان به کتابت انس بیشتری دارند.

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

۲. ماندگاری آموزه‌ها و استفاده نسل‌های بعد.

۳. استفاده از آموزه‌های شیعه ماندگار هنگام بروز بحران فرهنگی

احادیث در باب کتابت علم

۱. ۸ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْمَدَنِيِّ عَنِ ابْنِ أَبِي عَمِيرٍ عَنْ حُسَيْنِ

الْأَحْمَسِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: الْقَلْبُ يَتَكَلَّمُ عَلَى الْكِتَابَةِ .

۲. ۸ الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَلَّى بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الْوَشَّاءِ عَنْ عَاصِمِ بْنِ حُمَيْدٍ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ

قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَقُولُ: اُكْتُبُوا فَإِنَّكُمْ لَا تَحْفَظُونَ حَتَّى تَكْتُبُوا ٤٦٧

۳. مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ فَضَالٍ عَنِ ابْنِ بُكَيْرٍ عَنْ عُبيدِ بْنِ زُرَّارَةَ قَالَ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: احْتَفِظُوا بِكُتُبِكُمْ فَإِنَّكُمْ سَوْفَ تَحْتَاجُونَ إِلَيْهَا.
۴. ... الْمُفْضَلُ بْنُ عُمَرَ قَالَ قَالَ لِي أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: أَكْتُبْ وَبُتَّ عِلْمَكَ فِي إِخْوَانِكَ فَإِنْ مِتَّ فَأُورِثْ كُتُبَكَ بَنِيكَ فَإِنَّهُ يَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ هَرَجَ لَا يَأْنَسُونَ فِيهِ إِلَّا بِكُتُبِهِمْ.
۵. ... قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: أَعْرَبُوا حَدِيثَنَا فَإِنَّا قَوْمٌ فَصَحَاءُ. (كافی / ج ۱ / ص ۵۲ / ح ۸)

پاسخ امام صادق علیه السلام در مقابل دغدغه پدرش امام باقر علیه السلام

مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ

نکته: هرگاه محمد بن یحیی از احمد بن محمد نامبرد، منظور احمد بن محمد بن عیسی است.

نکته: هرگاه احمد بن محمد از ابن ابی عمیر یا حسین بن سعید یا صفوان بن یحیی حدیث نقل کند، منظور احمد بن محمد بن عیسی است.

عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: لَمَّا حَضَرَتْ أَبِي عَلَيْهِ السَّلَامُ الْوَفَاةُ قَالَ يَا جَعْفَرُ أَوْصِيكَ بِأَصْحَابِي خَيْرًا، قُلْتُ جُعِلَتْ فِدَاكَ وَ اللَّهُ لَأَدْعَنَّهُمْ وَ الرَّجُلُ مِنْهُمْ يَكُونُ فِي الْمِصْرِ فَلَا يَسْأَلُ أَحَدًا. (كافی ج ۱ / ص ۳۰۶ / ح ۲)

ترجمه: امام صادق علیه السلام فرمود: چون وفات پدرم نزدیک شد، فرمود: ای جعفر خیرخواهی اصحابم را به تو سفارش می‌کنم. گفتم: قربانت گردم: به خدا آنها را به مقامی از علم رسانم که هر مردی از آنها در هر شهری که باشد، محتاج به سؤال از هیچ‌کس نباشد.

مرکز مجرب از امام صادق علیه السلام

سؤال مهم:

۱. چه فرایندی باید اندیشیده شود تا این کتب با بالاترین ضریب اطمینان پذیری و کمترین میزان آسیب پذیری به نسل بعدی منتقل شود؟

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

۲. آیا این اتفاق افتاده است یا خیر؟ و اگر این اتفاق افتاده چه کسی این اتفاق را رقم زده؟

مسیر انتقال کتب حدیثی، از یک فرایند سه مرحله ای تشکیل شده است:

مرحله اول: استنساخ

مرحله دوم: سماع نسخه نگاشته شده از استاد یا قرائت نزد استاد

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

سؤال: چه چیزی انتساب نسخه را تأیید می کند؟

قرائن نسخه شناختی است که در قالب سماع و بلاغ و... انتساب نسخه را تأیید می کند. به معنای دیگر شخصیت به نسخه اعتبار نمی دهد، بلکه نسخه با اعتبارات خود به شخص اعتبار و اعتماد می دهد.

شواهد اعتباردهی نسخه به شخص

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

أبان ابن عثمان الأحمر (طبقه دوم اصحاب اجماع)

علاء ابن رزین قلاء (طبقه دوم اصحاب اجماع): صحب محمد بن مسلم و فقه علیه و كان ثقة وجها (رجال نجاشی/مدخل ۸۱۱) کتاب این دو نفر نزد حسن بن علی و شاء بوده است.

نمونه‌ای از فرایند اطمینان‌سازی

۱. مدخل حسن بن علی بن زیاد الوشاء در رجال نجاشی:

...عن أحمد بن محمد بن عيسى قال خرجت إلى الكوفة في طلب الحديث فلقيت بها الحسن بن علي الوشاء فسألته أن يخرج لي (إلي) كتاب العلاء بن رزین القلاء و أبان بن عثمان الأحمر فأخرجهما إلي فقلت له: أحب أن تجيزهما لي فقال لي: يا رحمك الله و ما عجلتك اذهب فاكتبهما و اسمع من بعد... (رجال نجاشی/مدخل ۸۰)

۲. علی بن حسن بن علی بن فضال

- ✓ قریب به ۳۰ کتاب، مرحوم نجاشی به ایشان نسبت داده است.
- ✓ تمام کتب ایشان را دو نفر از شاگردانش، ابن عقده و علی بن محمد بن زبیر القرشی الکوفی درس گرفته و به دیگران تدریس کرده و اجاره نقل داده‌اند.
- ✓ اصحاب ما انتساب تنها یک کتاب از ۳۰ کتاب علی بن حسن بن علی فضال را نمی پذیرند.
- ✓ دلیل: زیرا آن عده که از ابن عقده و علی بن محمد درس گرفته‌اند، نامی از قرائت و سماع به میان نمی‌آورند؛ بلکه ادعای اجازه می‌کنند.

مرکز مجازات امام صادق علیه السلام

گزارش نجاشی از علی بن حسن بن فضال

رأيت جماعة من شيوخنا يذكرون الكتاب المنسوب إلى علي بن الحسن بن فضال المعروف بـ «أصفياء

أمير المؤمنين عليه السلام». و يقولون إنه موضوع عليه، لا أصل له، و الله أعلم قالوا: و هذا الكتاب ألق

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

روايته إلى أبي العباس بن عقدة و ابن الزبير، و لم نر أحدا ممن روى عن هذين الرجلين يقول قرأته علي

الشيخ، غير أنه يضاف إلى كل رجل منهما بالإجازة حسب. (رجال نجاشي / مدخل ٦٧٦)

گزارش نجاشی از حریر بن عبدالله سجستانی

نکته: بیشترین روایات مربوط به صلاه از کتاب الصلاه ایشان به دست ما رسیده است.

...فأما الكبير فقراناه على القاضي أبي الحسين محمد بن عثمان قال: قرأته على أبي القاسم جعفر بن محمد

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

بن عبید الله الموسوي قال: قرأت علی مؤدبي أبي العباس عبید الله بن أحمد بن نهيك، قال: قرأت علی ابن

أبي عمير قال: قرأت علی حماد بن عيسى، قال: قرأت علی حرير. (رجال نجاشي / مدخل ٣٧٥)

نمونه‌ای از مدیریت امام علیه السلام در باب قرائت حدیث

وَ عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ وَ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ

اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَجِئُنِي الْقَوْمُ فَيَسْتَمِعُونَ مِنِّي حَدِيثَكُمْ فَأُضْجِرُ وَ لَا أَقْوَى قَالَ فَافْرَأْ عَلَيْهِمْ مِنْ أَوْلِهِ حَدِيثًا وَ

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

مِنْ وَسْطِهِ حَدِيثًا وَ مِنْ آخِرِهِ حَدِيثًا . (اصول کافی / کتاب فضل علم باب روايه الكتب / ح ٥)

سؤالات پیشرو

۱. نتیجه این فرایند در اعتبارسنجی چیست؟
۲. چه معیارهای برای سنجش ضعف و قوت راوی وجود دارد؟
۳. تأثیر این پدیده بر توثیق و تضعیف چیست؟
۴. مفهوم وثاقت و ضعف چیست؟